

küzdelmét, mely kétségtelen jelensége az utóbbi évtizedek magyar iskolaügyének, annak a paradoxonnak ellenére, hogy a polgári iskola ma is az aránylag legnépesebb alsó tagozatú középfokú iskola. Részletesen foglalkozik ezután a mezőgazdasági oktatás mindennemű ügyeivel s határozottan kialakult felfogását egy 26 pontban megfogalmazott reformjavaslatban foglalja össze. Hat tabella egészíti ki és világosítja meg még inkább a füzetben foglalt fejtegetéseit. Szerzőnknek erős nemzeti érzésre valló, a magyarságnak annyi bal-szerencse közt boldogulását szem előtt tartó gondolatai komoly pedagóguslélek érdeklődéséből fakadnak s minden esetleges ellenvélemény mellett is rokonszenvet s elismerést érdemelnek.

gy.

Jánosi József: Világnézeti típuskutatás és filozófiai megalapozása. A Pázmány Péter Irodalmi Társaság kiadása. Budapest, 1934. 96 l.

Jellemzően modern megnyilvánulása korunknak a világnézeti problémáknak homloktérbe nyomulása, amire a zavaros történeti helyzet, az individualitások és kollektivitások homályos valóságlátása a legfőbb magyarázat. Jánosi tanulmánya így azokra a kísérletekre akar rámutatni, amelyek elsősorban az individualitások szempontjából tisztázni, tudatosítani akarják az ember történeti helyzetét, s filozófiai megokolását akarják nyújtani a konkrét állásfoglalásoknak a tárgyi történésekkel és a szellemi folyamatokkal szemben.

Bevezetésében a világnézettan jelentőségéről és időszerűségéről beszél, ismertető részében pedig sorra veszi a világnézettan alapvető megoldási kísérleteit. Az irodalomban, különösen a német irodalomban való tájékozottsága nyilvánvaló. Az összes jelentős problémafelvetéseket érinti, a felosztásokat előadja, sőt magyarázni is megkísérli, ez utóbbi azonban nem mindenütt sikerül. Elszűrki ott, ahol a felosztási alapok sokfélesége változatos típusokat hoz létre (Jaspers), vagy ott, ahol a felosztási alap első tekintetre nem szembeszökő (Spranger). Legjobban sikerült Grünbaum művének a jellemzése, legkevésbé Leisegangé. Érezte ezt maga a szerző is, mert Leisegangra újra meg újra visszatér s a pszichologizmus elleni harcában (a IV. részben) kimerítően foglalkozik vele; megérteni azonban semmiképen sem tudja, mert nem tesz különbséget gondolkodástan és logika között. Leisegang, ha nem is világosan, de érezte ezt a különbséget, ezért is adta főművének a *Denkformen* címet. Megsejtette tehát, hogy nem a logikák különbözök, hanem az emberek gondolkodásformái, amelyekkel sajátos utakon keresik az *egy igazságot, amely felé minden út vezet.*

Jánosi megoldási kísérleteinek alapvető hibája az, hogy szerinte „a filozófia létmegismerés kíván lenni“ (83. l.). Ez azonban legfeljebb a metafizika és nem általában a filozófia célja, mert ez utóbbiban igen sok, a léttől teljesen elvonatkoztatható problémakomplexum is van, amelyek közül a legfontosabb az érvényességek világa. Ennek szem előtt tartásával kellett volna Jánosinak a különböző megoldási kísérletekről számot adnia, kritikájában pedig az értékérvényességekre vonatkoztatni az eddig létszférában mozgó világnézeti típusalkotásokat. E szempont emelkedettsége nyilvánvaló, mert hiszen

a létezésnek az értékekhez kell igazodnia, ha értékes; azaz igazán emberi létezés kíván lenni.

Említettem már, hogy a szerző különösen a német irodalomban feltűnően tájékozott, de ezzel — legalább is magában a műben — tájékozottsága ki is merül. Hogy a külföldi irodalmat a németen kívül nem tárgyalja bővebben, az talán megbocsátható, de semmi sem menti tanulmányának azt a hibáját, amellyel a magyar világnézeti irodalomról meg sem emlékezik. Vagy talán nem ismeri Kornis, Halasy-Nagy, Tankó, Schütz, Dékány stb. idevonatkozó műveit? Nekünk a mai szomorúan ellenséges világban kötelességünk minden magyar értéket számontartani, s jól teszi Jánosi, ha az ő különben kiváló tulajdonságaival ezután megírandó műveiben ezt a gondolatot is szem előtt tartja.

Berky Imre.

Dr. Olay Ferenc: Kisebbségi népoktatás. Budapest, 1935. A Magyar Nemzeti Szövetség kiadása. (8-r., 64 l.)

Olay Ferenc, az elszakított területeken lakó magyarság kisebbségi jogainak tüzes védelmezője, az utódállamok ellenünk való kulturális bűneinek fanatikus ostromozója, ismét könyvet írt e tárgykörből. Könyve a pedagógusokat a szerző eddigi műveinél is közelebből érdekelheti, mert áttekintő képet nyújt a kisebbségi népoktatásról Európában és Amerikában, vagyis arról, hogy ezen, minden nemzetre nézve legkényesebb és leglényegesebb kérdés szempontjából, a hatodik élettétől a tizenkettedikig terjedő időben, mely életkor leginkább van hivatva megalapozni egy magára maradt kisebbség sorsát nemzeti nyelvi tudása és nemzeti érzése kialakulása tekintetében, mit tesznek az uralmon levő államok az idegenajkú töredékeknek, néha — mint a mi elszakított véreink esetében — milliónyi tömegeknek új sarjadékával. Újra és újra fájdalommal panaszolja azt a katasztrofális és kiszámíthatatlan kárt, amely a magyarságot éri, mikor az utódállamok urai az elszakított területeken lakó gyermekek anyanyelvükön, magyarul való oktatásának jogát és lehetőségét igyekeznek céltudatosan és minden rendelkezésre álló eszközzel megsemmisíteni, tudván és rettegván azt a magyar kisebbségre is ráillő igazságot, amelyet Mistral, a nagy provence-i költő a maga egykori *félibre*-küzdelseiben így fejezett ki: „*S'il tient sa langue, il tient la clé, qui de ses chaînes le délivre.*“

Könyvünk szerzője vizsgálódásai során sajnálattal megállapítja, hogy az a szellem, mely a kisebbségek sorsának intézésében világszerte uralkodik, nem jelent oly kedvező légkört vagy éghajlatot, melyben az emberi jogoknak ez a legszerényebb fája meg tudna élni. Kimutatja, hogy nemcsak Magyarország utódállamai, hanem a főhatalmak is, melyek a párizskörnyéki békeszerződéseket rideg parancsszóval megalkották és garantálták s a nemzeti kisebbségek jogainak biztosítása céljából nemzetközi szerződéseket kötöttek az új államokkal, a gyakorlatban hűtlenek lettek a nagy garral hirdetett wilsoni elvekhez, megcsúfolták őket, s a kisebbségi oktatás a behúnyt szemű Justitia istenasszony nagyobb dicsőségére védtelenül áll az országok legtöbbszörében, a nagyhatalmak kiszolgáltatják a kisebbségeket az elnemzetietlenítés legvesze-